

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Radka Hylmara

„Český literární anarchismus v souvislostech socialismu a ženského hnutí (1890–1914)“ předkládané v roce 2017 v Ústavu české literatury a komparatistiky

I. Stručná charakteristika práce

Dizertační práce Mgr. Radka Hylmara se soustředí na výzkum českého předválečného anarchismu, který chápe jako jeden ze soudobých modernistických směrů. Autor si všímá různorodých typů činností, které tento směr vyznačují. Zaměřuje se na aspekty politické propagandy, na nárysy konceptů sociálního uspořádání. Svěbytný prostor věnuje pochopitelně postoji anarchistických autorů ve vztahu k (re)definování mravních hodnot, věnuje se rovněž úvahám o umění a literatuře. Klíčovým autorovým záměrem se stalo představení literární tvorby anarchistů v souvislostech paralelních dobových uměleckých a kulturně-politických projevů. Ve své práci autor rovněž promýšlí různorodě založená hlediska anarchismu v soudobém kontextu dalších politicko-sociálních, uměleckých a filozofických tendencí a směrů; soustředí se zejména na prostupování ideologických a estetických paradigmat českého anarchismu zejména s myšlenkami socialismu a feminismu. Důležitý je rovněž důraz na sledování vazeb s díly a myšlenkovými tendencemi autorů okruhu dekadence, na protínání s filozofickými impulzy díla Friedricha Nietzscheho ad.

II. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Předkládaná práce se tedy zabývá anarchistickým chápáním člověka a jeho vztahu ke světu a společnosti. Její nezpochybnitelný přínos spočívá v rozvinutí produktivního uvažování o situaci v české literatuře a kultuře v kontextu modernismu z hlediska různorodých typově blízkých konceptualizací (např. syntetický, symbolistě-dekadentní koncept modernismu), které se ujaly v myšlení o této epoše v polovině 90. let 20. století a dodnes představují jeden z nejpružnějších metodologických rámců. Jádrem tohoto konceptu autor sleduje z primárního hlediska koncentrace anarchistů na roli svobodného individua. Soustředí se na sledování rozporů, které pramení z programové snahy těchto tvůrců emancipovat se od tradičních konvencí a institucí jako manželství, rodina nebo stát. Dále autor sleduje dopad reforem v oblasti morálky na (zejména) literární produkci sledovaných autorů a všímá si podobností s feministickým obratem k vlastní tělesné a duševní zkušenosti. Tento obrat definuje jako východisko pro stanovení individuálních hodnot. Metodologickým klíčem k uchopení vymezených problémů je mu

metodologie reprezentace těla, které sleduje napříč různými druhy textů. Cílem tohoto jeho počínání je snaha postihnout významy tělesnosti prezentované v literatuře a komparovat je s těmi, které jsou vyjádřeny v ostatních typech anarchistických projevů. Autorovým deklarovaným cílem není hledat v literatuře ideová prohlášení nebo společenské vzorce, nýbrž „identifikovat postoj ke skutečnosti, k člověku a ke světu vyjádřený současně v literárních i neliterárních formách“. Radek Hylmar přesvědčivě ukazuje, že reprezentace těla v textech anarchistů v sobě zahrnují jak emancipační, tak i totalizující významy.

Předložená práce se v materiálově pestré základně soustředí zejména na literární rozměr českého anarchismu. Ukazuje současně český anarchismus jako fenomén moderny, který lze velice obtížně separovat od dalších konceptuálních soudobých modernistických projevů. Tomu odpovídá i struktura práce. Po úvodním historickém nástinu role a místa českého anarchismu v Rakousku-Uhersku se autor zaobírá obecnějšími souvislostmi pojetí jednotlivce v anarchistické společnosti a dalšími společenskými dispozicemi, o které se anarchismus opíral a na které reagoval. Jako podnětné hodnotím ty kapitoly práce, které se na základě těchto rámcových perspektiv zaobírají myšlením (o) anarchismu, jak se odráží v reflexi díla Nietzscheho, Šaldy a jak rezonuje v souvislostech tvorby autorů kolem *Moderní revue*. Podnětná je rovněž pasáž práce, kde se autor zaměřuje na komparaci (a konfrontaci) domácího anarchistického prostředí, reprezentovaného konkrétními osobnostmi (zvl. Neumannem) s německým kulturním prostorem (Przybyszewski, Dehmel). Podstatný vztah mezi intenzitou sílícího prožitku a odvratem od abstraktních témat autor ilustruje na poezii Karla Tomana. Jde o opodstatněnou výchozí volbu, zdá se mi ale, že subtilnost Tomanových veršů jako by destabilizovala způsob autorovy argumentace, resp. zde vnímám dluh týkající se usouvztažnění analýzy lyrických postupů a zobecňujících rámců autorova výkladu. Naopak analýza prozaických děl (zde zejména próz Marie Majerové a Heleny Malířové), čtených zejména z perspektivy individua, tělesnosti, náhledu na borcení a vymezování časoprostorových vazeb, redefinice hledisek svobody a řádu, k nimž česká próza tohoto okruhu významným způsobem prospěla, představuje materiálovou bázi, která konvenuje autorovu vnímání a zde se setkáme s celou škálou neotřelých a podnětných úvah a interpretací, které obohacují naše rozumění situaci českého moderního umění a literatury na přelomu 19. a 20. století a v průběhu prvního desetiletí 20. století.

Z hlediska formálního hodnocení konstatuji, že kompozice a struktura výkladu práce jsou přehledné a nápaditě komponované, práce je vizuálně přehledná a dobře graficky zformátovaná. Autor náležitě pracuje s ujednocenou bibliografickou citací a odkazy. Autor rovněž průhledně a citačně správně nakládá se sekundární literaturou, využívá všech

podstaných dostupných materiálových zdrojů. Interpretace výsledků, kterou autor předkládá, prokazatelně vyplývá z výsledků jeho empirického výzkumu či z pramenů, o něž se práce opírá.

III. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

30. května 2017

doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.